

KAZAKLARIM BÜYÜK DÂHİSİ ABAY*

ABAY THE GREAT GENIUS OF COSSACKS

Ceyhun Vedat UYGUR*

ÖZET

Bu yazıda 19. yy, Kazak şairi ve mütefekkiri Abay'ın hayatı, fikirleri ve sanatı üzerinde durulmaktadır. Abay'm, halkı için yaptığı fedakârlıklar, halkının bilgi, medeniyet ve kültür seviyesini daha da ilerletmek için gösterdiği gayretler, şiirinin şekil ve muhteva bakımından geçirdiği safhalar, geleneksel Kazak şiiri ile mukayese edilerek dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abay Kunanbaev, Kazak Şiiri

ABSTRACT

The article talks about the life, thoughts and the art of Abay who is a Cossack poet and philosopher of 19th century. The article also mentions a collation between the poetry of Cossack and the self-sacrifices of Abay for his people, the effort that he spent in order to develop his people's civilisation and culture and the stages that run through his poetry in meaning and structure.

Key Words: Abay Kunanbaev, The Poetry of Cossack

Kazak halkının büyük şairi, mütefekkiri, milliyetçisi, demokrati, aydını Abay **Kunanbaev**in doğumunun 150. yılı. Kazaklar tarafından büyük bir bayram sevinciyle kutlanır.

Süyer **uln** bolsa sen süy (*Sevecek oğlun varsa sen sev*)
Süysinerlik bolsa ol (*Sevimli biri ise o*)

der Abay. Bu fikrini o, nasihat veren sözlerinde tekrarlayarak "*balanın j aksısı kızık, j anı andı küyik*" (evlâdın iyisi sevinç, kötüsü dert) der. "İyi evlât kini?" diye **sorulduğunda Abay'ın** verdiği cevap, "babanın evlâdı adamı (insan) düşmanı, insan evlâdı ciğerin, canın" idi.

Abay, Kazakların sevgili oğludur. Çünkü o, **Abay'ın** kendi **ifadesiyle**, babanın evlâdı olan oğul değil, halkın evlâdı olan oğuldur. Yine dar manadaki halkın evlâdı olan **oğul** değil, kendi

milleti **olan Kazak'ı** seven, bütün yurt çalışanlarını kardeş gören hümanist bir oğuldur.

Abay, Kazak halkını sadece sevmekle yetinen biri değildir. O, sevdiği **halkın** toplumsal ilerleyişini daha da ötelere ulaştırmada, fikrini ve düşünce dünyasını açmada ve **geliştirmede, millî** düşünce ve sezgisini yüceltmede, **millî** kültürünü, özellikle millî edebiyatı geliştirmede çok büyük **emek sarfeden** bir gayret adamıdır.

Abay'ın bu gayretlerinin arkasında yatan devrinin siyasî ve ekonomik hallerine durup bakmak gerekir.

Önceleri küçük hanlıklara bölünen Kazak boylarının 16. asırda tamamıyla tek bir memleket oluşu, bilinen tarihî bir gerçektir. Bu memleket, 1718 yılında Tâwke Han'ın¹ ölümünden sonra zayıflamış, "üç cüz" adıyla anılan Kazaklar, üç hanlığa bölünmüştür. Kazakların bu şekilde bölünmesinden, Kazakistan'ın

* Bu yazı, Abay **Kunanbaev**, Şiirlerinin **Tolh Jıynağı** (Kazaktın Birikken Memleket **Baspası**, Almalı, 1945) adlı **eserin** giriş kısmının **Türkiye Türkçesine** aktarılmasından ibarettir.

(**Yr&Doç.Dr.**) **Pamukkale** Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim Üyesi

¹ **Tawke** Han, (1680-1718) 17. ve 18. asırlar arasında yaşamış bir Kazak hanı. Tâwke, 1681-1684 yıllarında Kalmakları, 1710-1713 yıllarında öyratları yenip üç "**cüz**"ün birliğini sağlayan handır. Kazak elini şuna buna tâbi bir memleket olmaktan çıkarıp teşkilâtlandırmaya çalışmıştır. Kazak tarihinde ilk kez siyasî kanunlar çıkartan insandır.

doğusunda birbiriyle soydaş Moğol yurtlarından müteşekkil ve Kazaklara daima düşman olan Coңğar hanlığı istifade etmiş ve 1723 yılında, akın yapmışlardır. Bu akında Kazak yurdu kırgına manız kalmış, mal mülkü talan edilmiş, bu yüzden de meşhur "Aktaban^-şubmndı, alka köl-sulama" kıtlığına duçar olup maldan da candan da olmuşlardır.

Coңğar'ın çapulcularından kurtulan cüz (yüz) Kazakları, idil ile Yayık'ın arasına sığındı. Ö zamanlar bu yerlere hakim olan Rusya, Kiçi Cüzleri idaresine aldı. Âbilhayr tarafından idare edilen Kiçi Cüz, 1737'de çaresiz Resey çarlığına tâbi oldu.

Kiçi Cüz'ü kendisine tâbi kılan Rusya, 18. asrın sonunda Orta Cüz'ü, 19. asrın ortasında Ulu Cüz'ü de hakimiyeti altına alarak yüz yıllar içinde Kazak ülkesini sömürme siyasetini başlattı.

Kazaklar, Çar hükümetinin sömürü siyasetini kabul etmediler. Kendi millî bağımsızlığından ayrılmak istemeyen Kazaklar, 1783 yılında. Kiçi Cüz'de yiğit Sırım Datov'un liderliğinde isyan başlattı. Bu isyan silah gücüyle bastırılmakla beraber, 19. asrın ortalarına kadar Kazak bozkırlarının her yerinde zaman zaman başkaldırıışlar görüldü. Bu asrın 20'li 3 Olu yıllarında İsatay ve Mahambet (Muhammet)'in öncülüğünde batı Kazaklarında başlayan ve 30, 40 yıllarında Kenesarı ve Nawrızbayların liderliğinde devanı eden ayaklanmalar, çapını genişleterek ve bir çok yıllara uzanarak devanı etmekle beraber, göçebe Kazak ülkesinin mızrağı (silahı), Rus fabrikalarında yapılmış ağır toplara, silâhlara dayanamayarak kırıldı. 1847'de Kenesarı, Nawrızbay ayaklanmaları bastırıldıktan sonra, Çar hükümetinin askeri, mızrak tutan Kazakların elini kıldı, isyan ateşi söndü ve bu hal 1916 yılına kadar devam etti.

Hürriyet yolundaki bu silâhlı ayaklanmalar, edebiyata da tesir etti. O devirde yaşayan halk şairleri, hürriyet mücadelesini terennüm etmekle, bu mücadelenin erlerini övmekle meşgul oldu. Mahambet, Nısambay gibi şairler, hürriyet mücadelesinin şiirlerini bir tuğ gibi yüceltmişler ve böylece adlarını Kazak edebiyatının tarihine altın yazıyla yazmışlardır.

Kazakların hürriyet mücadelesinin 19. asrın 50'li yıllarında bitişi, bundan sonra 1916 yılına kadar çarlık hükümetinin Kazakların ayaklanmalarına fırsat vermemesi, Kazak edebiyatında, "zar-

zaman" akımını doğurdu. Şortanbay Kanaev (1818-1881) ile başlayan bu akımın konusu, elinden silâhı alınan Kazak halkının bilekten yüreğe geçen derdini terennüm etmek, iki yönden sömürülen Kazakların zararını dile getirmek idi.

19. asrın ikinci yansında ^Hzar-zaman^H akımının izini takip ederek, Kazakların cemiyet fikrinde, ona bağlı olarak da edebiyatında ^fağartıwşihk" (aydınlatma) akımı doğar. Bu akımın öncüsü, Kazakların bütün Rusya'da tanınan âlimi ve demokrati, Çokan Velihanov'dur. (1837-1865) İlmi, Rusların Kadetskisi'nden (Anayasa Demokrasisi Kolordusu) alan, Rus askerî subayı, Rusların ünlü yazarlarından Fedor Dostoevskiy'nin, Apallon MaykoVun dostu, halkçı ve demokrat Çokan Velihanov.

Velihanov'un yolundan giderek, Kazakları asrın medenî imkânlarına kavuşturabilmek için gayret sarfeden şahsiyetlerden biri de İfeiray Âltmsarm'dir. (1841-1889) Altınsarin, Kazakistan'da ilk "Rusça-Kazakça" diye adlandırılan mektepleri açan kişi olarak bilinmektedir.

Altınsarin'in açtığı mekteplerde Kazak Türkçesi, ilk kez okutulur. İlk sınıflar için tahsis edilen okuma kitaplarını Altınsarin, Rus harfleriyle ve eski (kadim) Kazak dilinde hazırlar. Bu, Kazakların Rus harflerini ilk kez kullanmalarındır. Böylelikle daha ilk sınıflarda Rusça ile karşılaşan öğrenciler, sonraki sınıflarda Rusçayı öğrenmiş oluyorlardı.

Altınsarin, bir şairdir. Okullar için yazdığı kitapta, yine kendisinin kaleme aldığı "Öner bilim bar jurttar", "Ауамфi balanı süyüvi", "Balğoca Biy'difi balasına jazğan hatı", "Jaz", "Jaz şikkanda", "Özen" adlı şiirleri, Kazak şiirinde Avrupa tarzı şiir türünde yazılmışlardır.

Fakat, okutma, mektep açma, okuma kitaplarını yazma gibi "aydınlatıcılık" işleriyle meşgul olan Altınsarin, şairlik sanatını fazla gösteremedi. öncelikle fikri, ³¹ide"yi terennüm edip Kazak edebiyatında yeni şiiri ilk defa ortaya koyan, Abay Kunanbaev (1845-1904) olmuştur.

Çokan'ın, İbiray'ın, Abay'ın Kazak halkının kaderini düşüncelerinde bir olmalarına rağmen, Kazakların sosyal ilerleyişini gösteren yollarında farklılıklar olmamasına rağmen, bu üçünün birbirleriyle tanıştığı

Şortanbay Kanaev, (1808-1871), ^HZar»zaman^H şairi. Karkaralı yurdunda doğup büyümüştür. Abay'ın okuduğu ve adını zikrettiği şairlerden biridir.

veya birbirlerinin fikirlerinden faydalandıklarına dair delil, şimdilik yoktur. İbray'ın "Hrestomatiya" (okuma kitabı)lan, 19. asrın 70'li yıllarında basıldı. Okuyucuyu ^HBu okuma kitapları ile Abay karşılaştı mı" fikrine getiren bazı haller var, İbray'ın "Okuma kitabında mevcut olan "Jaz", "Jaz şıkkanda" adlı şiirleri ile Abay'ın "Jazğıturi", "Jazdı kün şilde bolğanda" adlı şiirleri, tür, muhteva, yazılış tarzı bakımından birbirlerine çok benzerler. İbray'ın: Öner bilim bar jurttar (*Hüner, bilim olan yurtlar*)

Tastan saray salgızdı
(*Taştan saray yaptırdı*)

Ayşılık alış jerlerden (*Bir aylık uzak yerlerden*)

Közdi aşıp jumğanda
(*Gözü açıp yumanda*)

Jıldam habar aığızdı
(*Çabucak haber getirdi*)

Mal isteytin jumıstı
(*Mal işleyen işleri*)

Ot pen suwğa tüsirdi
(*Ateşle suya düşürdü*)

şeklindeki şiiri ile Abay'ın "Hakimler elektriği bulup, onu gök yüzünden parasız alıp dünyanın bir kez dönüşünden şimdi karşılık almakta, ateşle suya binlerce adam olmaksızın hizmet ettirmektedir.^M diyen hikmetli sözünü delil gösterirler. İbray ile Abay'ın hemfikir olduğu sadece bu konu değildir. Bütün Kazak halkını aydınlatmada, da bu ikisinin fikirleri birbirine çok benzer.

Birbirini görmeyen, tanımayan Çokan, İbray ve Abay'ın aydınlatıcı fikirlerinin böyle aynı istikamette ve aynı izde oluşuna baş sebep, elbette onların aynı sosyal ve ekonomik ortamda yaşamaları *idi*. Bu ortam, çarlık Rusyasının sömürü ortamı idi.

Şortanbay'ın:

^MSuwtübine kettin jurttar (*Su dibine gittin, yurt*)
Taî tabılmas karmarğa" (*Dal bulunmaz tutmaya*)

veva

"**Sözimbitti men boldım** (*Sözüm, bitti, ben oldum*)
Endi şıkkas âügime" (*Şimdi söylenmez hikâye*)

deyişi, bazen gelecekte ümit beklenmediğini, halka sömürülmekten başka yol kalmadığını ifade etmektedir.

Halkı ezen, sömüren zalimlere Abay da canı pahasına düşman oldu.

Abay, yurdunu sanata, bilime, tekniğe ulaşmak için çağırıyor, onlara geleceği gösteriyordu:

"Enbek kılmay tapkan mal dâwlet bolmas
(*Emeksiz bulunan mal baht getirmez*)

Kardın suwı sekildi tez suwalar
(*Karın suyu gibi çabucak erir*)

Urlık, kuwlık, sumdıkkpen mal jıyılmas,
(*Hırsızlık, sahtecilik, haksızlıkla mal yığılmaz*)

Ziyan şekpey kalmaysın onday isten
(*Zarar görür kalırsın öyle işten*)

Mal keter, ııazafı keter, ar buyırmas
(*Mal gider, sağlık gider, ar bulunmaz*)

Emeksiz kazanılan mal için Abay şöyle der:

"**Tamağı toktık** (*Boğazı tokluk*)
Jumıstı joktık (*İşi yokluk*)
Azdırar adam balasın (*Azdırır insan oğlunu*)

Abay'ın verdiği öğüt, "**Kişi enbegin Jemew, kişi akısın menşikienip ba.yim.aw. Öz künin öz enbegimen körüw**", yani başkasının emeğini yememek, başkasının hakkını sahiplenerek zengin olmamak, kendi ömrünü kendi emeğiyle sürmek"tir:

"Enbek kılsa.fi erinbey (*Emek çeksen erinmeden*)
Toyadı karnın **tilenbey**" (*Doyar karnın dilenmeden*)

der Abay.

Topluma faydalı olan her iş ve emek zararsızdır, makbuldür. Ona göre ekin yetiştirmek de, ticaret de, devlet işlerini yürütmek de, çobanlık da bir emek ve iştir.

Jalğa jür, jat jerge ket, mal tawıp kel
(*Dağa yürü, yabana git, mal kazan gel*)

Malili bolsa sıylamay tura aımas el
(*Malm olsa. hürmette geri kalmaz el*)

diye akıl verir. Abay, halkı, böyle çalışan adanılan sevmeye, saymaya, dostluğa çağırır. Kişilerin hakkını yiyen haramzadelerden gerçek insanlık, muhabbet ve dostluk beklenemez. Çünkü:

Malğa dostın mum jok maldan başka
(Malla dost olanın maldan başka derdi olmaz)
Alarmda sara jok aldamaşka
(A **Idiğında** çare yok aldatur durur)
Tabısına tabınıp kalğanı kağıp
(Kazancına tapınıp kalan)

Toyğanman kalğanın berse añaşka
(Doyunca kalanını verse başkasına)

Mal jıyadı maktanın bildirmekke
(Malyığar gururunu bildirmeye)

Közge şukıp mal menen küydirmekke
(Göze batır mal ile yandıрмаğa)

Özi şoşka özgeni it dep oylar (Kendi
domuz, başkasın it düşünür)

Sorpa-suwmen süyekpen süydirmekke
(Çorba.suyia, kemikle sevdirmeye)

Abay, bu fikrini öğütlerini topladığı, sözlerinde şöyle tamamlar: Onlar, kendisinde olmayan malla alış veriş ederler, gönlüleri gökte, gözleri asumandadır. Temizlik (namusluluk), akıl, ilim, varlıktan, maldan kıymetlidir demezler. Mal ile Alla.hu Tealâ'yı da almak isterler. Onun dini, Allah'ı, halkı, yurdu, bilimi, namusu hep maldır.

Abay, fakire karşı merhametsiz., kendini düşünen zenginlerle mücadele etmek gerektiği fikrini de işler. Zamanının bu ekonomik ve siyasî halini gören ve anlayan Abay, çalışan halkı bu halden kurtarma çarelerini de düşünür. Ama bu fikirlerini tatbik edecek devirde değildir.

Abay, bir müddet doğduğu yerdeki okulda eğitim görür. Bu, Arap harfleriyle ve Çağatay lehçesinde tahsil veren bir okuldur. Köylerinde o okuldan başka bir okul olmadığı için Abay, daha sonraları kendi kendini yetiştirmeye başlar. Bunun sıkıntısı şiirlerinde de görülür:

" Jasımda gılım bar dep eskermedim
(Gençliğimde ilim var diye hatırlamam)

Paydasın köre tura teksermedim
(Faydasını görüp araştırmadım)

İlimde, tahsilde geç kalan Abay; kendisinin mahrum kaldığı ilim payını çocuklarına sunar:

"Adamın bir kızığı bala degen
(İnsanın bir meraklısı çocuktur)

Balanı okıtıvvdı jek körmedim
(Çocuğu okutmayı yek (?) görmedim)

Abay, kendi zamanındaki Kazak edebiyatının iki şeklini gördü:

1.Kazak edebiyatının ağırlığı olan folklorik edebiyat. Kazak folkloru çok zengindir, Abay da bu zenginlikten yararlanmıştı. Fakat sadece folklorla Kazak millî edebiyatını kurmak olmazdı. Zira edebiyatın millî tohumunu pişiren, yazılı eserlerdir.

2.Yazılı edebiyat. Bu edebiyat, Kazaklarda Abay'a gelinceye kadar da vardı. Bu edebiyat, Arap harfli Çağatay dilli edebiyat idi.

Halkı terakki yoluna koymada edebiyatı ^{if}gereklî vasıta" diye gören Abay, edebiyattaki şairlik görevine Kazakların edebiyat dilini halka anlaşılabilir gelen sözlerden temizlemek, kendi şiirlerini halkın diliyle yazmakla işe başladı.

Abay, kendi eserlerinde sadece, dilinin anlaşılır olması için gayret sarf etmedi, yazdığı bir şiirinde maksadının ne olduğunu da şöyle izah etti:

Maksatın til ustarıp öner şaşpak (Maksadım dil
bileyip (işleyip) hüner saçmak)

Nadanımı közinı koyıp könlün aşpak
(Nadanın gözün koyup gönlin açmak)

Abay, Rus klâsik şairlerinin eserlerini Kazaklara tanıtmak maksadıyla Kırılov'un , Puşkin'in , Lermontov'un şiirlerini Kazak diline çevirdi. Klâsik Rus şairlerinin Abay tarafından çevrilen

Kırılov, LA (1768-1844), Greklerin Ezop'u, Fransızların Lafonten'i gibi Rusların ünlü fabl şairi. Puşkin'in çağdaşıdır.

⁴Puşkin, AS. (1899-1937), Rusların en büyük şairi.

³Lermotov, M.Y. (1814-1841), Rusların Puşkin'den sonra gelen ünlü şairidir. Abay, onun şiirlerini çok okumuş ve Kazak Türkçesine aktarmıştır. Lermotovun, şiirlerinden başka "Bizini Zamanımızın Kahramanı" adlı romanı, çeşitli destan ve yarıları vardır. Bu yarılarında şair, azatlık arzular.

şiiirlerini Kazak halkı, Abay'ın şiiirleri kadar sevdi. Abay'ın başarıyla çevirdiği Tatyana ve Onegin'in mısraları, Kazaklar arasında yırcılar, şarkıcılar yoluyla ağızdan ağıza yayılıp halk folkloruna mal oldu.

Haıfki ilerletmek için şiiirlerini öğüt vasıtası olarak kabul eden Abay, Kazakların yeni (Çağatay lehçesinden uzaklaşmış) dilinde şiiirler yazmakla kalmamış, onlar arasında, şiiir kültürünü yükseltmeyi, yeni temalar, yeni türler, vezinler ve kafiyeler bulmayı gaye edinmiştir.

Abay'a kadarki Kazak şiiirlerinde sadece iki "tür" (şekil) vardı. 4 mısralı, her mısraı 11 heceli, kafiyeleri "a,a,b,a^M" şeklinde biten "kara ölen" (eski, klâsik şiiir); sıralanışında, mısra kümelenişinde belli bir ölçü olmayan yedi heceli şiiir (jır)

Abay, halk edebiyatındaki bu iki şekli de eserlerinde çok kullanmıştır. Ancak buna ilâve olarak Kazakların şiiir kültürüne yeni bir İli şiiir tekniğini katmıştır.

Abay, Kazak şiiirine yeni şiiir teknikleri getirirken, zamanındaki Rus şiiirinin -Kazakların nazım etme kuralına ters düşmeyen- tekniğinden, özellikle de kafiyelerinden istifade etti. Meselâ her mısraı 5,6,8 heceden ibaret şiiirleri veya kafiyeleri "a,b,a,b" yahut "a,a,b,c,c,b^H" olan şiiirlerini Abay, Rus şiiirlerine benzeterek yazmıştır. Fakat Abay bu Rus şiiiri örneklerine tamamen teslim olmamış, Kazakların sîllabik şiiir kuruluşunu bozmamıştır.

Kazak şiiirine, dörtlüğü (birimi), vezni (ölçüsü), kafiyesi yeni İlli şiiir tekniğini getirmekle beraber Abay'ın, o tekniği Kazakların anlayışına, zevkine, Kazak şiiir kaidelerine uygun olarak aldığı söylemiştik. Abay, Rusların şiiir tekniğinden yararlanmış ama onun ötesinde, Rus ve dünya şiiirinde olmayan teknikler de bulmuştur. Bunların içinde nazım birimi, vezin ve kafiyeden başka, bilhassa dikkati çeken üç şekli söylemek gerekir. Bunlar:

1. "Sekiz ayak": Hece sayıları 5 veya 8 olan mısraların karışımından meydana gelen toplam sekiz mısralık şiiir:

Alıştan serıııep A
(Uzaktan sererek)
Jürekten terbep A
(Yürekten sallayarak)
Şımırlap boyğa jayılgan. B

(Yavaşça vücuda yayılmış)
Kıyuwadan şawıp C
(Uzaktan koşarak)
Kıysımın tawı.p C
(Uygununu bularak) Tağıııif jetip
kayırgan. B (Tahtı bile deviren)
Tolğawı toksan kızıl til, D
(Türküsü doksan kızıl (keskin) dil)
Söylevinin desen özin bil D
(Söylerim dersen, kendin bil)

2. Altı veya üç heceli mısralar dan meydana gelen, birimi 16 mısralı şiiir:

Sırıııak kıp astına A
(Keçe yapıp altına)
Bayının tokımın. B
(Efendisinin tohumunu, at örtüsünü)
Otinın basına A
(A t eşin in b aşın a)
Töriniıı kokumu B
(Baş köşenin çöpünü)
Büksitip C
(Kokutup)
Bıksıtıp C
(Yakıp tüttürüp)
Koksıtıp C
(Saçıp dağıtıp)
Keltirdi. D
(Getirdi)
Osmın bârimen E
(Bunların hepsiyle)
Köüilde inini jok F
(Gönülde kötü tarafı yok)
Jüziniıı nârimen E
(Yüzünün ahyla)
Boyunın sırtı jok F
(Boyunun kusuru yok)
Büksiyip G
(Kamburlaşıp, eğritip)
Seksiyip G
(Yakışksız görünüp)
Tüksiyip G
(Sertçe, soğukça bakıp)
Öltirdi D
(Öldürdü)

3. Abay'ın çok zor kurduğu, mısralarının hece sayısı değişerek gelen fakat belli kuralları olan, birimi 12 mısralı şiiir:

Sen meni ne etesin A
(Sen beni ne edersin)
Meni tastap B
(Beni bırakıp)

ii IH -]ıria\ cî

\ «enoe"» ^a* u Kez
böîs«

\0,A sal si a oy ta ıııı

Ko^1 korse sözmadı

sol *alsa*"
,6 y 6:S' /•

^ g iect^p h;r<k *n -.bay, "Bu gelecek zar^^adu
o' r#ı>e gözünü önündeki

i I 'j

ümitti sâwie etip köz, kop kadalğan
(*Ümidi ışık edip göz, çok bekleyecek*)

diyerek bir ümidi sisler altında görür. Bu zaman,
gelişme zamanıdır.

^od^j> %zib<l> j jıL er». ^-geni^n 'n \e^ / Di(' ^^ ^ ,
:aa-ce keı d^ ^ 2a J cıaulu "ip -^gu. j-1-*
cg :, nie"»»^1^, -t r, n^ snr br fi JL ^oc^gu

0 t, i' I r ^'l L^ n

Arman değen aşı sol,
(*Arzu adlı acı bu*)

Süyekke tiydi, kart edim
(*Kemięe dayandı, yaşlıydım*)

^ „- 3. -.ÜC\ ^ia>ckte 59 ^xi^ edalar

Atuy. şit^e 10 3 aş I an nete iSiek duy a. \e «■* yaşitcia
be.ııey dek- (Scâî,paı^fe-:sk) ckuician ko> j>,e
dörüdükî^i sonra \2zni0ya t-clar F?k;;t Y' yaşı ada
1E82de -ve'y? *Sortordi*'^1 adh şiirine kacî^^v!
şı^'ienî^ı ancak braznı saklamış, diğerler* r.ı
muhafaza etmemiştir.

<ö' Zıs

6^* - ^S^G-^ f <» k1 \ 's i^ » « a b -ıFvı ınib' " i

Abay'ın yazdığı **şiiirler**, kendisi hayattayken elle
çoğaltılarak yayılmıştır. Abay şiirlerini içine alan
dergi (risale) ilk kez 1909'da neşredilmiştir.

Abaydın eserleri, ilk defe 1911'de başka dilere
çevrilmiştir. BE yılda, Moskova'nın Lazarev adındaki
doğu dillen enstitüsünün "*Aş-Şarkiyat*"^{ff} adıyla
çıkardığı dergide Abay'ın bir şiiri çevrilip Rusça
olarak basıldı, Bundan, sonra Abay'ın seçme şiirler
kitabının Moskova'da. "**Goslitizdat**" vasıtasıyla Rusça
olarak neşri, 1940 yılına rastlar. Bu yayımlardan
sonra Abayı çok uluslu Sovyetler, daha iyi
tanımıştır.

Bundan yüz efil yıl önce en ünlü şairlerden biri olan
Abay'ı **doğurduğu** için bu günkü bahtlı Kazak halkı,
övuñ ve kıvanç duymaktadır,

S âb ir Mukanov, Âişmatı

Kİ simi

Ayttım selem, kalam kas
(*Selâm verdim, kaleni kaş*)
Sağan kurban mal ben bas
(*Sana kurban mal ve baş "canı"*)
Sağınğan seniy oy lap (*Seni düşünüp özlerim*) Keler közge
istik jas (*Gelir göze sıcak yaş*)

Asıl adanı aynımas
(*Asıl adam değişmez*)
Bir betinen kaynlımas
(*Doğruluktan vazgeçmez*)
Körmesem de korsem de
(*Görmesem de görsem de*)
Köniim senen aynı mas
(*Gönlüm senden ayrılmaz*)

Közim jatka karıımas
(*Gözüm başkaya bakmaz*)
Jat ta mağan jaramas
(*Başkası bana yaramaz*)
Tar tösekte töşindi (*Dar döşekte göğsünü*) İysker
me edim jıalanas (*Koklar iniyim yalnız*)

Çasawlı dep, maldı dep baydan alma
(*Zengin diye, mallı diye zenginden alma*)
Kede} kızı arzan dep kumarlaıba (*Fakir kızı ucuz diye heveslenme*) Arı bar, akılı
bar, uyatı var (*Namuslu, akıllı, edepli*)
Ata ananın kızman ğapıl kalma (*Ana babanın kızından gafil olma*)

Üyine tatuw kurbnî kelse kirip (*Evine, sevdiğin yakının gelince*) Sazdaıba sen
kabakpen iymendirip (*Kurumlanma sen kabakla korkutup*) Eri süygen kişini o da
siyiyip (*Erkeğin sevdiğini o da seviyip*)
Kızmet kılısın, köniliyi taza cürrip (*Hizmet elsin gönlü temizce olup*)

AB AY KUNANBAEV

ABAY KUNANBAEV